

causa: sed cum hoc fiat, quod ipsa causa secunda debeat prius moveri & applicari ad operandum: si enim causa prima prius producat effectus...

168 Quibus addi potest quod idem S. Doct. dicit i. p. q. 8. a. art. 3. ad 2. probans intellectum esse priorem voluntate sicut actum passivo...

169 Quantum vero ad Dominicum Soto, quem Adversarii prima magnitudinis Thomam appellant, adhuc evidentiis est, ipsum stare pro nostra sententia, & physicam praemotionem docere...

Trident. Patribus donari, flammis scilicet e duarum manuum conjunctione erumpentis, cum hac Epigrapha: FIDE QUAE PER DIRECTIONEM OPERATUR.

Nec quempiam movere debet, quod idem Auctor eodem lib. i. de natura & gratia cap. 14. docere videtur, liberi arbitrii consensum esse causam cur gratia sit efficax in uno...

DISPUTATIO VII.

De Fruitione.

Ad quaestionem II. Divi Thomae.

Postquam D. Thomas egit de motivo voluntatis, & modo quo moveri, prosequitur tractatum de actibus humanis, & differit prius de fruitione, quam de intentione...

ARTICULUS I.

Quid sit Fruitio?

§. I.

Quibusdam praemissis, referuntur sententiae, & vera eliguntur.

Pro resolutione hujus difficultatis, nota ad fruendum quacumque re haec tria esse necessaria, amare, possidere, & gaudere, seu delectari: nam si quis amat, & nullo modo possidet, desiderare poterit, sed non frui: item qui amat & possidet, si non delectatur, non fruitur; qui enim v. g. sumit potionem amaram quam appetebat, non fruitur, quia ex eius simplicitate nullam percipit delectationem...

Soto in 4. dist. 49. q. 2. art. 4. loquens de fruitione Beatorem, dixit esse ipsam consecutionem objecti beatifici, quae fit per clarum Dei visionem...

Probatur primo ex August. lib. 83. quaestionum q. 30. ubi dicit: Frui dicitur ea re, de qua capimus voluptatem. Et 10. de Trinit. c. 10. Fruimur rebus cognitis, in quibus voluntas delectata conquesta est. Item S. Thom. supra quaest. 4. art. 3. ait: Fruitio est quies amantis in fine amato: Ad hoc quies est delectatio, ut docet ibidem art. 1. Ergo fruio in delectatione consistit...

Probatur secundo ratione quam insinuat hic art. 1. Fruio derivatur a fructu, quia sicut fructus est id quod ab arbore ultimo expectatur, & cum quodam dulcedine & delectatione percipitur; ita fruio est quid ultimum quod in re expectamus,

statum, & quod cum quadam suavitate percipimus: At haec apprime delectationi conveniunt, & potiori jure quam cuiusque alteri actui; nam delectatio est ultimum quod in re expectamus, prius quidem est quod rem amemus ac desideremus, postea quod illam consequamur, & tandem quies in ipsa possessione quiescimus ac delectamur; ipsa enim quies seu delectatio, semper habet dulcedinem & suavitatem adjunctam, non vero amor & possessio. Ergo fruio consistit formaliter in delectatione, non vero in amore, vel consecutione.

Confirmatur: Fruio est actus voluntatis, ut docet D. Thom. sup. in introductione q. 8. ubi ponit tres actus a voluntate elicitos, qui versantur circa finem, scilicet velle, frui, & intendere. Et hic art. 1. sic concludit: Unde manifestum est quod fruio est actus appetitus potentiae: Atqui possidere non pertinet ad voluntatem, sed ad eam potentiam quae tenet bonum amatum, sive illa intellectus sit, sive sensus, unde in tractatu de beatitudine disp. 3. art. 2. §. 4. ostendimus clarum Dei visionem esse ejus consecutionem: Ergo fruio in possessione vel consecutione objecti formaliter non consistit. Idem dicendum de amore; tum quia frui est capere fructum a re, amor vero solum dicitur perdas in rem amatum: tum etiam quia amor per se subtrahit a consecutione, & ejusdem rationis est, sive delectatio adfit, sive non adfit. Unde egregie Cajetanus hic art. 1. Cum diximus: frui tantum, id non significat, amatum, sed delectationem percipio de cantu. Non enim dicitur: velle, frui, amatum, sed ad delectationem percipiendum. Et Paulus cum Philomoni dicit: ego te frui in Domino, non, ego te amabo, sed, ego te delectabor in Domino, sentat. Ergo frui formaliter & proprie non est amare, sed delectari.

6 Obijcies cum Soto: Fruio est actus a voluntate elicitus: Sed delectatio, sive gaudium, non est actus, sed passio: Ergo fruio non est delectatio. Probatur Minor prima: quia D. Thom. infra q. 31. art. 1. ad 1. dicit quod haec propositio, delectatio est operatio, non est per essentiam, sed per causam. Secundo, quia tristitia, contraria delectationi, non est actio, sed passio: contrarium autem eadem est ratio. Tertio probatur eadem Minor: quia sicut tristitia non est in nostra potestate, sic nec delectari: Sed essentia in nostra potestate, sic essentia actionis: Ergo tristitia & delectatio non sunt actiones, sed passiones.

7 Respondeo, concessa Majori, negando Minorem: delectatio enim est quidam actus vitalis, sicut intelligere, sentire, & velle, ut docet S. Thom. infra q. 31. art. 2. ad 1. Aristoteles 3. de anima textu 29. ubi ait: Delectari esse operari ad bonum. Ad primam probationem in contrarium respondeo cum Ferrariensi 3. contra gent. cap. 90. D. Thom. loc. cit. solum velle, quod delectatio non sit operatio affectiva objecti delectabilis, vel quod non sit operatio praecipue intenta & insinua ad perfectionem naturae; sed quae aliam praecipue intantum comitatur, ex illaque resultat, & pullulat, scilicet effectus ex sua causa.

Ad secundam dicendum, tristitiam esse operationem delectationi oppositam: unde tam tristitia quam delectari sunt in nostra potestate, quando sunt actus ex deliberatione procedentes; scilicet tamen sunt motus primo-primi appetitus sensitivi, quia bonum aut malum praesens arguit appetitum, & praevient deliberationem rationis, & libertatem voluntatis. Per quod patet ad tertiam probationem.

§. II.

Corollaria ex dictis.

8 Ex dictis inferes primo, perfectam fruitionem esse solum de ultimo fine: nam ultimum simpliciter ab homine expectatum, est finis ultimus, qui totaliter satiat & quietat appetitum: quia tamen finis intermedius est delectabilis ex se, & terminat motum voluntatis, sub hac ratione aliquam terminat fruitionem & quietem voluntatis. Ita D. Thom. art. 3.

9 Inferes secundo cum eodem S. Doctore art. 4. quod quia finis ultimus potest duobus modis possideri, scilicet perfecte in re ipsa, & imperfecte in spe, duplex potest dari illius fruio: una perfecta, quae habetur in patria de Deo clare viso; alia imperfecta, quae habetur hic in via de Deo per spem & amorem imperfecte possessio, de qua dixit Apostolus ad Roman. 12. spe gaudentes.

10 Respondeo probabiliter esse illas esse duos fruio species, & differre solum accidentibus: Nam quia D. Thom. hic art. 4. non aliam distinctionem ponit inter has fruiones quam quod aliter perfectum & imperfectum; quae autem hoc modo distinguuntur, sunt ejusdem speciei, ut patet in puero & viro: Tum etiam quia illae fruiones versantur circa idem bonum, & solum differunt penes diversam modum illud habendi & possidendi, in re scilicet & in spe. Hoc autem non pertinet ad principium specificationis & essentialia gaudii seu fruionis, sed ad conditionem requisitam, seu modum se tenentem ex parte agentis vel appetentis, ut col-

ligitur ex eodem S. Doctore ibidem in resp. ad 2. Unde sicut caritas viae & patriae sunt ejusdem speciei, licet obiectum caritatis viae sit obscure cognitum & absens, caritatis vero patriae clare visum, & praesens; ita fruio viae, & patriae: quamadmodum enim obiectum caritatis accedit esse obscure vel clare cognitum, absens vel praesens; ita & obiectum fruionis esse habitum in re, vel solum in spe, & esse cognitum clare vel obscure.

Dices, Fruio viae & patriae eliciuntur a virtutibus specie diversis nempe a spe, & caritate: Ergo specie inter se differunt. Sed nego consequentiam: quia non sunt actus primarii, sed secundarii illarum virtutum, ac proinde non opus est, ut eandem quam spes & caritas habent distinctionem.

Querant etiam hic aliqui, quodnam fit obiectum immediatum fruionis, seu delectationis Beatorem in patria, an Deus clare visus, vel ipsa visio beatifica? Sed de hoc fufe egimus in tractatu de beatitudine disp. 4. art. 3.

DISPUTATIO VIII.

De Intentione.

Ad quaestionem 12. Divi Thomae.

Postquam actum est de fruitione, superest agendum de intentione, quae est alius actus voluntatis circa finem, prius quidem fruitione, ordine generationis, sed posterior ordine dignitatis.

ARTICULUS UNICUS.

Cujus potentia actus sit intentio, & quodnam illius obiectum?

Dico primo, Intentionem esse formaliter actum voluntatis, licet praesupponat actum intellectus.

Probatur prima pars ratione D. Thom. hic art. 1. ex nominis etymologia desumpta. Intendere enim, ut nomen sonat, est in finem tendere: Sed proprium est voluntati tendere in finem: Tum quia voluntas fertur in res secundum quod sunt in seipsis a parte rei; & ita proprie quasi extra seipsum ad illas tendit; intellectus vero fertur in res prout sunt in ipso, ratione specierum intelligibilium, unde potius eas ad se trahit, quam tendit ad illas: Tum etiam, quia tendere in finem, primo & principaliter est illius potentie, quae seipsum & omnes alias movet in finem, quod convenit voluntati, ut supra dictum est: Ergo intentio, formaliter loquendo, est actus voluntatis.

Quod autem praesupponat actum intellectus, patet: quia voluntas cum nunquam operetur nisi praesupposita cognitione intellectus, juxta illud, nihil volitum, quin praecognitum, non tendit in finem per media obtinendum, nisi intellectus proponat finem in ordine ad media, eorumque proportionem cum fine: Ergo intentio necessario supponit actum intellectus, quod cognoscatur proportio mediolorum cum fine, seu finis in ordine ad media. Et ratione hujus actus praesuppositi, nomine oculi vel luminis in Scriptura designatur, ut notat D. Th. hic art. 1. ad 1. dicens: Intentio nominatur oculis metaphorice, non quia ad cognitionem pertinet, sed quia cognitionem praesupponit, per quam proponitur voluntati finis ad quem movet; sicut oculis praevidemus quod tendere corporaliter debemus. Eodem modo explicandum est D. Bernardus, dum in sermone de triplici iudicio ait: Cognitionis in memoria est, affectus in voluntate, intentio in ratione consistit: loquitur enim de intentione, quantum ad id quod praesupponit, non vero quantum ad id in quo formaliter consistit.

Dico secundo, obiectum formale intentionis esse finem, tam ultimum, quam non ultimum, ut per media obtinendum.

Prima pars est D. Thom. hic art. 3. ubi ait: Intentio non solum est finis ultimi, sed etiam finis medi. Idque patet, tum ex communi Philosophorum moralium ac Theologorum sententia, qui ponunt in voluntate actum intentionis circa particularia finis, ut circa sanitatem acquirendam, peregrinationem faciendam, aut quid simile: Tum etiam ex differetia quae reperitur inter intentionem & fruitionem. Nam ut notat S. Docteur hic art. 2. ad 3. intentio se habet ad finem per modum cuiusdam motus & tendentiae: motus autem & tendentia nedum versantur circa finem seu terminum ultimum, sed etiam circa proximum & intermedium ut patet in motu naturali, cum enim ignis v. g. tendit in suam sphaeram, per mediam regionem aeris, sphaera ignis est ultimus terminus motus, & media regio est terminus non ultimus, seu intermedium: Ergo intentio est de utroque sine seu termino, ultimo & intermedio. Ceterum cum fruio versetur circa finem, per modum quietis, quies autem non fit, nisi quando cessat motus; & motus non cessat, nisi acquisito ultimo termino, ideo vera & perfecta fruio non est nisi de ultimo fine, qui est ultimum simpliciter ab homine expectatum.